

Motion till riksdagen 2005/06:U288

av **Britt-Marie Danestig m.fl. (v)**

Ökat bistånd till utbildning och forskning

Motionen delad mellan flera utskott

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om en ökning av andelen bistånd som går till utbildning till 15 %.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om skärpta krav på kvalitet och könsperspektiv i biståndet till utbildning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att inrätta ett nytt ämnesområde, forskning för global utveckling och rättvisa, inom Vetenskapsrådet.¹
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att tillsätta en kommitté under Vetenskapsrådets styrelse för forskning för global utveckling och rättvisa.¹
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att tillsätta en utredning som skall lämna förslag om anslag till och finansiering av kommittén för forskning för global utveckling och rättvisa inom Vetenskapsrådet.¹

¹ Yrkandena 3–5 hänvisade till UbU.

Fel! Okänt namn på

Ökat bistånd till utbildning

Utbildning är en mänsklig rättighet, vilken är fastslagen i internationella överenskommelser och konventioner. Det är dokument som är bindande för de länder som skrivit under dem.

Trots detta har kvinnor inte, i något existerande samhälle, samma möjligheter som män. Det är därför viktigt att arbetet för att minska skillnaderna mellan flickor och pojkar, kvinnor och män ges högsta prioritet i all skolutveckling, av såväl kvantitativ som kvalitativ art. Detta är tvunget om vi skall kunna leva upp till deklARATIONEN om de mänskliga rättigheterna, och det är också en nödvändighet för global utveckling och rättvisa. Att investera i flickors och kvinnors utbildning understödjer en utveckling mot minskande fattigdom, bättre levnadsvillkor, bättre hälsa och nutrition, sjunkande födelse-tal och bättre utsikter för framtida generationer. Dessa förhållanden gäller speciellt i länder där skillnaderna i utbildningsmöjligheter för flickor och pojkar i dag är stora. Vetskapen om detta borde få till följd att andelen biståndsmedel som går till utbildning ökar, för genom utbildning, särskilt av flickor och kvinnor, uppnås många positiva effekter inom ett flertal områden.

Vid World Education Forum i Dakar år 2000 förband sig det globala samhället att arbeta för att skillnaderna mellan flickor och pojkar i grundläggande utbildning skulle vara utplånade innevarande år. När målet togs var 57 % av de 104 miljoner av världens barn som inte gick i skolan flickor, och två tredjedelar av världens 860 miljoner analfabeter var kvinnor. Men målet "lika tillgång till utbildning år 2005" är endast ett delmål. Enligt FN:s millenniemål skall absolut jämställdhet i utbildningen råda år 2015 och då handlar det inte enbart om tillgång, utan också om kvalitet, resultat och om att det skall vara lika lönsamt för kvinnor och män att utbilda sig i ett livslångt perspektiv.

Målet "en procent av BNP till bistånd" kommer att uppnås i budgetpropositionen 2006. Exakt hur stor andel av det svenska biståndet som i dag går till utbildning är svårt att fastställa på grund av den tekniska utformningen av biståndet, men det rör sig om ca 8 %. I Norge har man beslutat att utbildning skall utgöra 15 % av det totala biståndet redan under 2005. Sverige hör visserligen till de länder som bidrar mest till Education for all (EFA) men vi menar att det finns starka skäl som talar för att Sveriges bidrag till utbildning borde vara högre. Vänsterpartiet föreslår därför att andelen av det svenska biståndet som går till utbildning ökar till 15 % av det totala biståndet, samtidigt som kraven på kvalitet och könsperspektiv skärps. Detta bör ges regeringen till känna.

Det är angeläget att utreda hur stor del av biståndet som utgör utbildnings-satsningar i dag och hur dessa kan både utökas och förbättras. I linje med EFA-målen ställs i dag, som villkor för biståndet, krav på att fler barn skall ha rätt till grundläggande utbildning. Det är dock viktigt att satsningar på grundläggande utbildning inte sker på bekostnad av möjligheter till vidareutbildning eller kvaliteten. Framför allt är det nödvändigt att ta fram strategier för att omfördela resurser mellan kvinnor och män. I dag är det oklart hur många projekt som inkluderar en köns- och genusaspekt, och studier visar snarast att kön och genus i hög utsträckning är en obearbetad fråga och att kunskaperna

om kön i relation till jämställdhet är bristfälliga. En central fråga är inkluderingen av kunskap om kön och genus i lärarutbildningar världen över. Vi föreslår därför att kraven på kvalitet och könsperspektiv skärps. Detta bör ges regeringen till känna.

Ökat bistånd till forskning

Det övergripande målet för svenskt bistånd är att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor. Sverige är en av många internationella aktörer och vårt engagemang en del av ett globalt samarbete.

Vägledande är de s.k. millenniemålen som 99 % av länderna inom FN ställt sig bakom. Målen slår fast att till 2015 skall:

- fattigdom och hunger halveras
- alla barn gå i grundskola
- jämställdheten öka och kvinnors ställning stärkas
- barnadödligheten minska med två tredjedelar
- en miljömässigt hållbar utveckling kunna försäkras
- biståndet öka, handelsreglerna bli rättvisare och skuldbördorna minska i utvecklingsländerna.

Millenniemålen är en utmaning som kräver stora ansträngningar. För att uppnå målen beslutade riksdagen, i december 2003, om en ny, sammanhållen politik för global utveckling. Tanken är att alla politikområden, inklusive biståndet, skall bidra till en rättvis och hållbar global utveckling. Tyvärr framgick tydligt, vid det nyss avslutade FN-toppmötet i New York, de rika ländernas brist på handlingskraft. Av det som mötet var tänkt att handla om, nämligen att utvärdera hur långt världen har kommit i strävan att nå millenniemålen, blev det inte mycket av. Vänsterpartiet anser att Sverige, med den centrala roll vi just nu har i FN, måste ta ansvar gentemot tredje världen och intensifiera arbetet för att lösa de stora globala problemen. För att detta skall vara möjligt behövs massiva forskningsinsatser.

Inom det europeiska samarbetets ram har Sverige redan framgångsrikt drivit frågan om inrättandet av ett Europeiskt forskningsråd. En ny viktig profilfråga för Sverige inom Europeiska unionen och i FN bör vara ett utökat samarbete kring och stöd till forskning som är av avgörande betydelse för global utveckling och rättvisa.

I regeringsförklaringen 2004 togs också upp en ny svensk biståndssatsning inriktad på forskning, behandling och förebyggande av sjukdomar som hiv/aids, mässling, tuberkulos och malaria. Sverige har en stark tradition inom bl.a. immunologi och inom landet finns även väl utvecklad forskning inom vaccinområdet. Forskningsresultat om bakteriers egenskaper kan leda till förbättrad hälsa i u-länderna t.ex. genom ökad kunskap om bakterier som leder till allvarliga diarrésjukdomar.

Fel! Okänt namn på

I dag administreras det svenska forskningsbiståndet av Sidas avdelning för forskningssamarbete, Sarec. Avdelningen svarar för stöd till forskning och fungerar som resurs för Sidas övriga bistånd med forskningsinriktning. Syftet är att ge stöd till forskning som har betydelse för u-ländernas utveckling. Det sker dels genom stöd till u-ländernas egen kapacitet att bedriva forskning, dels genom stöd till forskning som kan bidra till att lösa viktiga utvecklingsproblem.

Vetenskapsrådet (VR) har en stark ställning inom forskarsamhället. Vänsterpartiet anser att en fast organisatorisk association till VR på ett effektivare sätt skulle stimulera och legitimera forskning för global utveckling inom universitetssektorn, vilket med all säkerhet skulle bidra till att fler lärosäten inrättade tjänster med inriktning och specialisering mot forskningsfältet. Vi menar också att fler unga forskare skulle intressera sig för och attraheras av forskningsfältet och att vårt förslag också skulle innebära en effektiv dubbelanvändning av resurserna. VR är också en garant för att resurser kanaliseras till den forskning som har högst kvalitet.

Vänsterpartiet föreslår därför att ett ämnesområde, forskning för global utveckling och rättvisa, inrättas inom VR. Detta bör ges regeringen till känna.

VR:s strategiska ansvar att behandla tvärgående frågor inom ansvarsområdet har utvecklats genom kommittéer. Vi menar att en sådan lösning är lämplig även när det gäller forskning som rör global utveckling och att en beredande kommitté med likartade befogenheter som den Utbildningsvetenskapliga kommittén bör tillsättas. Detta bör ges regeringen till känna.

Efter utlysning bör varje ansökan, efter att ha genomgått en vetenskaplig prövning, med hjälp av internationell expertis även behövs- och relevansgranskas. I kommitténs uppgifter bör också ingå att länka samman forskare i Sverige med forskare i biståndsländerna i gemensamma projekt för ömsesidig kunskapsutveckling.

Givetvis behöver kommittén för forskning för global utveckling och rättvisa också medel att fördela. Hur mycket resurser som kommer att krävas och hur detta skall finansieras kräver ytterligare analys. Bland de aspekter som behöver belysas är hur kommittén kan bidra till att säkra kvaliteten på biståndet genom en bättre användning av resurserna, ökad effektivitet och större legitimitet. Det behöver också klarläggas hur Sida/Sarec kan understödja denna satsning, exempelvis genom att bidra med kopplingen till biståndsländerna och ansvaret för ländernas mottagningskapacitet. Regeringen bör därför tillsätta en utredning som utifrån de anförda utgångspunkterna skall lämna förslag om anslag till och finansiering av kommitténs verksamhet. Detta bör ges regeringen till känna.

Stockholm den 29 september 2005

Britt-Marie Danestig (v)

Lennart Gustavsson (v)

Anders Wiklund (v)

Camilla Sköld Jansson (v)

Alice Åström (v)